

בש"פ 4067/14 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 4067/14

לפני: כבוד השופטת א' חיות

העורר: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו
מיום 12.05.2014 בצ"א 54900-03-14 שניתן על ידי
כבוד השופט ע' מודריק

תאריך הישיבה: י"ח בסיון התשע"ד (16.6.2014)

בשם העורר: עו"ד ירוסלב מץ

בשם המשיבה:
מתורגמנית: עו"ד עידית פרג'ון
גב' ריבניק באטל

החלטה

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 12.5.2014 (כבוד סגן הנשיא א' מודריק) במסגרתה הוצא נגד העורר צו פיקוח ומעקב מכוח הוראת סעיף 12 לחוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין,

עמוד 1

1. ביום 1.10.2009 הורשע העורר בביצוע עבירות של איומים, תקיפה בנסיבות מחמירות, הדחה בחקירה, היזק בזדון, התעללות בקטין, מעשה מגונה בפני קטין בן משפחה והטרדה באמצעות מתקן בזק לאחר שבדרך קבע נהג לקלל, לאיים להכות ולהשפיל את אשתו וילדיו. מסכת ההתעללות שביצע העורר כללה התנהגויות שקשה לעכלן, בהן הטלת מימיו על בגדי רעייתו והנחת צואה בקופסת האוכל שנהגה לשאת עמה למקום עבודתה. בהיבט של עבירות מין נהג העורר לחשוף את איבר מינו בפני ילדיו ולדרוש מרעייתו לבצע בו מין אוראלי בנוכחותם. כמו כן דרש העורר מבתו לגלוש עבורו באתרי אינטרנט פורנוגרפיים ומשסירבה הכה אותה. עונשו של העורר נגזר לשש שנות מאסר בפועל וכן מאסר על תנאי, והוא שוחרר מן המאסר ביום 7.4.2014. במהלך תקופת מאסרו לא עבר העורר הליך טיפולי, לא נטל אחריות ואף לא הביע חרטה על מעשיו.

זמן קצר לפני שחרורו הגישה המשיבה לבית המשפט המחוזי בקשה להוצאת צו פיקוח ומעקב מכוח חוק הגנה על הציבור, שיחול על העורר למשך שנתיים ויכלול את התנאים הבאים: חובת שיתוף פעולה עם קצין הפיקוח; איסור יצירת קשר עם אשתו אלא בהסכמתה המפורשת אשר תאומת עם גורמי הרווחה; איסור יצירת קשר או שהייה עם בתו אלא בנוכחות בגיר נוסף, למעט אשתו, המודע למגבלה ולעבירה; איסור על שהייה עם קטינות אלא בנוכחות בגיר המודע לעבירה; איסור לעבוד בעבודה בה קטינים עשויים להימצא תחת אחריותו ומרותו.

2. בהחלטתו מיום 12.5.2014 קיבל בית המשפט המחוזי את בקשת המשיבה באופן חלקי, והורה על הוצאת צו פיקוח ומעקב בתנאים אשר יפורטו להלן. בית המשפט סקר את חוות הדעת שהוגשה מטעם המרכז להערכת מסוכנות לתמיכה בבקשה, בה נקבע כי בהתנהלות העורר בולטים מניפולטיביות, חוסר לקיחת אחריות וחוסר תחושות אשם. כן צוין כי לעורר קווי אישיות אלימים מאוד וכי הינו בעל קווים אובססיביים וקנאה פתולוגית לאשתו. בנוסף נקבע בחוות הדעת כי "התנהלותו בעיקר בתוך המשפחה מתאפיינת באורח חיים חסר גבולות... גם בתחום המיני, תוך מיקוד בצרכי המונעים על ידי אלמנטים אלימים ותוקפניים ותוך התעלמות מהקורבנות של עבירותיו והשלכות מעשיו". בית המשפט הוסיף וציין כי המרכז להערכת מסוכנות התרשם כי מן העורר נובעת רמת מסוכנות בינונית להישנות עבירות מין ורמת מסוכנות גבוהה לאלימות כללית. בהתבסס על הערכה זו, קבע בית המשפט כי במקרה דנן מתקיים קשר ישיר בין הסיכון להישנות עבירות האלימות ובין הסיכון להישנות של עבירות המין וזאת נוכח המניפולטיביות של העורר, המתווספת לחוסר יכולת לקחת אחריות, האובססיביות שלו והצורך בסיפוקים מיידים תוך שימוש באמצעי כפייה אלימים להשיגם. על כן מצא בית המשפט כי יש אכן הצדקה להטיל על העורר אמצעי פיקוח וריסון מסוימים.

באשר לתנאים שנתבקשו ציין בית המשפט כי אין מחלוקת בין הצדדים בדבר חיוב העורר בשיתוף פעולה עם קצין הפיקוח והורה כי תנאי זה יעמוד בתוקפו למשך שנתיים כמבוקש. אשר לרעייתו של העורר ציין בית המשפט כי היא הביעה רצון מפורש לבנייה מחודשת של יחסי הזוגיות עמו ולכך שהוא ישוב לגור בביתם המשותף, והדגישה כי היא זקוקה לעורר על מנת שיתמוך בה בהשגחה על בנה שהינו חולה אפילפסיה. בית המשפט קבע כי אף שהעובדת הסוציאלית מטעם מערכת הרווחה לא הצליחה לקבוע האם ההסכמה אמינה, התרשמותו היא כי הסכמת האישה ניתנה תוך מודעות לנסיבות ולבעייתיות הגלומה בכך וכן תוך נטילת מלוא האחריות לבחירתה זו על עצמה. לכן, כך קבע בית המשפט, אף שלא ניתן להתעלם מן המסוכנות הנשקפת מן העורר כלפי רעייתו, ספק אם ניתן לאשר את מגבלת המפגש ביניהם רק על רקע החשש לאלימות כלפיה והורה על איסור יצירת קשר בין העורר לרעייתו (למעט קשר טלפוני) לפרק זמן של שישה חודשים. בפרק זמן זה, כך נקבע, ניתן יהיה לעקוב אחר הקשר ולבחון האם נטיות העורר אינן דוחפות אותו להפרת המגבלה. לעניין איסור המפגש עם הבת, משהובהר כי רוב הזמן הבת אינה שוהה בבית אמה

קבע בית המשפט כי במשך שנה מיום מתן ההחלטה כל אימת שתגיע הבת לביקור בבית יהא צורך בנוכחות בגיר נוסף המודע לעבירות מלבד רעייתו של העורר. בית המשפט הוסיף וקבע כי התנאי בדבר התחברות או שהייה עם קטינות בנוכחות בגיר המודע לעבירה נראה נחוץ והורה כי אף הוא יעמוד בתוקפו במשך שנה. לעומת זאת ציין בית המשפט כי האיסור לעבוד בעבודה שבה קטינים עלולים להימצא תחת אחריותו ומרותו של העורר מנוסח באופן גורף מדי, והורה כי הוא יוכל להשתלב בעבודה כאמור ככל שקצין הפיקוח ייתן דעתו והסכמתו לכך.

3. מכאן הערר, בו עותר העורר כנגד ההחלטה לאסור על יצירת קשר עם רעייתו וכן כנגד המועד בו נכנס הצו לתוקפו. באשר לאיסור על יצירת קשר עם הרעייה טוען העורר כי יש סתירה בהחלטתו של בית המשפט קמא משום שמחד גיסה קבע במפורש כי אין הצדקה לאשר את מגבלות המפגש בין העורר לבין רעייתו אך ורק על בסיס החשש לאלימות כלפיה, ומאידך גיסה הורה על איסור יצירת קשר זה. העורר מדגיש כי חוק הגנה על הציבור נועד להגן מפני הישנות עבירות מין ולא מפני מעשי אלימות בכלל ולטענתו סטה בית המשפט קמא ממטרה זו ואף מבקשתה של המשיבה בהטילו את האיסורים והמגבלות שהטיל, למרות שהעורר לא הורשע בביצוע עבירות מין נגד אשתו. עוד מציין העורר בהקשר זה כי רעייתו עברה בדיקת פוליגרף ונמצא כי היא רוצה באמת ובתמים שהעורר ישוב לביתו ובדיון בבית המשפט אף הוסיפה והצהירה על רצונה זה ובית המשפט קבע כממצא עובדתי שהסכמתה לשוב הביתה הינה הסכמה מדעת. בנסיבות אלו סבור העורר כי מילא אחר התנאי שהציבה המשיבה לעניין זה בבקשתה הראשונית והוא - הסכמת האשה.

טענה נוספת אותה מעלה העורר הינה כי הקביעה לפיה נאסר עליו לשוב לביתו מטילה עליו למעשה שתי מגבלות שונות, הראשונה מעוגנת בסעיף 13(ב)(9) לחוק הגנה על הציבור והשנייה בהוראת סעיף 13(ב)(11). בעניין זה מפנה העורר להחלטת כבוד השופט נ' הנדל בבש"פ 9220/10 פלוני נ' מדינת ישראל (6.1.2011) (להלן: עניין פלוני) בה נקבע כי ניתן לחלק את המגבלות הקבועות בהוראת סעיף 13 לחוק הגנה על הציבור לשלוש קבוצות בעלות דרגת חומרה משתנה, וכי הטלת מגבלה לעניין מקום מגורים או עבודה נמנית עם הקבוצה השלישית המיועדת למקרים בהם המסוכנות גבוהה. עוד טוען העורר כי היה על בית המשפט לבחון את הטלת המגבלות האמורות בהתאם למבחני העזר שנקבעו בעניין פלוני, והוא סבור כי יישומם במקרה דנן מעלה כי לא קיימת הצדקה להטיל עליו תנאי פיקוח הכוללים מניעת חזרתו לביתו; כי נוכח הפגיעה הקשה בחירותו עם הטלת תנאי זה הנטל להצדקתו עבר לכתפי המשיבה והיא לא עמדה בו; כי נסיבות המקרה דנן מטות את הכף לטובת האינטרס של העורר לחירות וכי המגבלה דנן פוגעת באופן בלתי מידתי בחירותו.

4. באשר למועד תחילת תחולתו של הצו טוען העורר כי ביום 6.4.2014, יממה אחת טרם שחרורו מבית הסוהר, התקיים דיון בבקשה במהלכו ביקש העורר כי תיבחן הסכמת רעייתו לשוב לחייה. בעקבות כך הוציא בית המשפט קמא באותו הדיון צו פיקוח ארעי שתחילת תוקפו ביום 6.4.2014, למשך 45 ימים, לצורך קבלת עמדתם של גורמי הרווחה. העורר סבור כי בהחלטתו מיום 12.5.2014 התעלם בית המשפט קמא מן הצו הזמני אשר ניתן ביום 6.4.2014, וכי נוכח צו זה היה מקום למנות את תקופת תחולתן של כל הוראות צו הפיקוח החל מיום 7.4.2014 (המועד בו שוחרר העורר מן המאסר) משום שגם במהלך תקופת תחולתו של הצו הזמני נמנע ממנו לשוב לביתו. עוד מציין העורר בהקשר זה כי אף שבית המשפט קבע ששיתוף הפעולה עם קצין הפיקוח יתקיים במשך שנתיים כפי שביקשה המשיבה, בפועל יוטל עליו צו ארוך יותר שכן הוא החל לשתף פעולה עם קצין הפיקוח החל מיום 7.4.2014 בהתאם לצו הזמני. מטעמים אלו כולם מבקש העורר כי הערר יתקבל, כי יבוטל האיסור בדבר יצירת קשר עם רעייתו ובדבר חזרתו לביתו, וכי מניין תחולת הצווים יחל מיום שחרורו מבית הסוהר, קרי 7.4.2014.

5. המשיבה טוענת כי יש להותיר את החלטת בית המשפט קמא על כנה. לטענתה, המגבלות אשר הוטלו על העורר נועדו להתמודד עם הסיכון הנשקף ממנו נוכח הקשר שנמצא בין מסוכנותו הגבוהה לביצוע עבירות אלימות ובין מסוכנותו המינית. נכון הדבר, כך מציינת המשיבה, כי העורר לא הורשע בביצוע עבירת מין כלפי רעייתו, אך לא ניתן להתעלם מן הסכנה העולה ממנו ביחס לרעייתו גם בתחום זה ועל כן מן הראוי להגן עליה מפניו ולו לפרק הזמן הקצוב שנקבע (שישה חודשים), שהינו קצר בהרבה מפרק הזמן שנתבקש (שנתיים). אשר לרצון שהביעה רעייתו של העורר לחדש ולשקם את הקשר עמו לרבות התרת שובו להתגורר בביתם, טוענת המשיבה כי נוכח נסיבותיו הקשות של המקרה בכלל ונסיבותיה האישיות של האישה אשר מהן עולה, בין היתר, כי היא נעדרת מנגנוני תמיכה; כי סבלה מסינדרום האישה המוכה וכי הסכימה לא אחת לדברים שלא היו לטובתה, מן הראוי ליתן לעמדתה משקל מוגבל בלבד.

6. דין הערר להתקבל, בחלקו.

סעיף 10 לחוק הגנה על הציבור קובע כי ניתן להורות על הטלת צו פיקוח ומעקב "במטרה להגן על הציבור מפני ביצוע עבירת מין נוספת על ידי עבריין המין ובמידה הנדרשת כדי למלא אחר מטרה זו". הערך המוגן שבבסיס צו הפיקוח והמעקב הוא אכן ההגנה על הציבור מפני הישנות עבירות מין על ידי מי שהורשע בביצוע בעבר. עם זאת, הוסיף המחוקק והדגיש בסעיף 10 את עיקרון המידתיות שעל בית המשפט לשוות לנגד עיניו הן לעניין עצם הטלת הצו והן לעניין משך תחולתו ותנאיו. בדונו בבקשה למתן צו פיקוח ומעקב המוגשת מכוח חוק הגנה על הציבור על בית המשפט לאזן, אפוא, בין זכויותיו של עבריין מין לחירות, לפרטיות ולחופש העיסוק - כמי שסיים לרצות את עונשו ושחרר מן המאסר - ובין האינטרס שיש לציבור להגן על עצמו מפני הישנות עבירות מין על ידו. את נקודת האיזון על בית המשפט לאתר, בין היתר, תוך מתן הדעת לנסיבותיו הקונקרטיות של כל מקרה ומקרה (עניין פלוני, פס' 5; בש"פ 3567/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 9 (26.5.2014); בש"פ 8763/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 15 (23.12.2012) (להלן: עניין פלוני 2012)). על מנת לסייע לבית המשפט ביישום עיקרון המידתיות שהודגש כאמור בהוראת סעיף 10 לחוק, הוסיף המחוקק ופירט בסעיף 13 לחוק מבחני משנה הנוגעים לעיקרון זה. כך נקבע בסעיף 13(ב) לחוק ההגנה על הציבור כי הטלת מגבלה על עבריין מין בסעיף תעשה רק ככל שסבר בית המשפט כי קיים קשר בין אותה המגבלה לבין הסיכון הנשקף מן העבריין, ובסעיף 13(ג) נקבע כי בית המשפט לא יורה על הטלת תנאי מסוים ככל שניתן "להשיג את מטרת הפיקוח והמעקב באמצעות תנאי אחר שפגיעתו בעבריין המין פחותה".

7. לאחר שבחנתי את מכלול הנתונים והנסיבות במקרה דנן תוך מתן הדעת לעקרון המידתיות ולמבחני המשנה שפורטו, הגעתי לכלל מסקנה כי אין לסטות מן התנאי שקבע בית המשפט המחוזי בכל הנוגע לאיסור שהוטל על העורר ליצור קשר עם רעייתו או להתגורר בביתם במשך שישה חודשים. זאת, משום שתנאי זה משקף בעיני איזון ראוי והולם בין הזכויות והאינטרסים המתנגשים במקרה דנן וכן יש בו התייחסות לעמדתה של רעיית העורר בדרך של קיצור תקופת האיסור. לעומת זאת עמדת העורר, עליה חזר גם בפנינו, ולפיה ראוי היה ליתן משקל מכריע לעמדת רעייתו המעוניינת בחידוש הקשר עמו ובשובו הביתה, בדין נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי. העורר ביצע במשך תקופה ארוכה שורה של עבירות אלימות ועבירות מין כלפי בני משפחתו. חומרתה המופלגת של מסכת ההתעללות המינית והאחרת שסבלו בני המשפחה מידי, מועצמת בעיני מאוד נוכח העובדה שהעורר מעולם לא נטל אחריות על מעשיו, לא הביע חרטה עליהם ולא השתלב בהליך טיפולי כלשהוא בין כותלי בית הכלא. התנהלותו זו של העורר הינה מדאיגה ביותר ומחזקת את הסיכון להישנות מעשי ההתעללות אותם הפנה כלפי בני משפחתו ובהם הורשע. עמד על כך המרכז להערכת מסוכנות בהדגישו כי העורר הינו בעל קווי אישיות אלימים מאוד, כי הוא נוטה להגיב בתוקפנות - גם תוקפנות מינית - כאשר אינו מקבל את מבוקשו וכי המסוכנות הנשקפת ממנו הינה בעיקר כלפי בני משפחתו ובפרט כלפי רעייתו. עוד צוין כי התנהלותו בתוך משפחתו הינה חסרת גבולות בכלל ובתחום המיני בפרט, וכי הינו בעל אובססיביות וקנאה פתולוגית

בנסיבות אלו צדק בית המשפט קמא בציינו כי "מתקיים קשר לא ינותק בין סיכוני האלימות לסיכוני הישנות עבירות המין", ובדחותו את טענת העורר לפיה הערכת המסוכנות מייחסת לעורר מסוכנות גבוהה לעניין עבירות האלימות ובגין כך לא ניתן להטיל צו פיקוח ומעקב מכוח חוק הגנה על הציבור. אכן, לעיתים קרובות שלובות עבירות המין לבלי הפרד במעשים אלימים ולמקרא המעשים שבהם הורשע העורר עולה הרושם כי מסכת ההתעללות שביצע בבני משפחתו התאפיינה במעשי אלימות ובמעשים מיניים אסורים אשר שימשו בה בערבוביה עד כי קשה להפריד בין אלה לאלה. בהקשר זה חשוב לציין כי לצד הערכת המסוכנות הגבוהה שנקבעה לגבי העורר בכל הנוגע להישנות עבירות אלימות נקבעה לגביו גם מסוכנות בינונית להישנות עבירות מין. משכך, ומשהעורר לא הפנים עד היום את חומרת מעשיו ואת הפסול שבהם ולא עבר הליך טיפולי כלשהוא לאורך שנות המאסר שריצה, בצדק סבר בית המשפט כי בטרם יענה לרצון שהביעה רעיית העורר לשיקום יחסיה עמו ולשובו הביתה מן הראוי לבחון את התנהלותו של העורר ולו לפרק זמן מוגבל של שישה חודשים בהם ייאסר עליו הקשר עם רעייתו ויתקיים פיקוח ומעקב על עמידתו בתנאי זה. מסקנה זו מתיישבת עם ההלכה לפיה בבוא בית המשפט להטיל מגבלה על עבריין מין עליו לבחון לא רק את מסוכנותו הכללית אלא גם את הסיכון הפרטני הנשקף ממנו (בש"פ 1179/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 8 (24.2.2009)). כמו כן יש לזכור כי גורמי הרווחה לא קבעו פוזיטיבית שהסכמת האישה ניתנה באופן חופשי ואף ציינו מפורשות כי הם אינם באים בהמלצה לקבל את ההסכמה שהביעה וזאת נוכח ניסיון העבר, ההיכרות עם המשפחה והעובדה שהעורר לא עבר כל הליך טיפולי. לכך יש להוסיף את העובדה שהעבירות בהן הורשע העורר בוצעו על ידו לאורך תקופה ארוכה מבלי שדווחו על ידי רעייתו לגורמי אכיפת החוק.

8. בעניין אחד ראיתי לקבל את הערר והוא נוגע למועד אשר ממנו יש להתחיל את מניין תקופת תחולתו של הצו. כפי שציין העורר בצדק, בית המשפט קמא הורה ביום 6.4.2014 על הוצאת צו פיקוח ומעקב זמני בעניינו למשך 45 ימים בתנאים אשר התבקשו על ידי המשיבה, וזאת עד לקבלת עמדתם של גורמי הרווחה. ההחלטה הסופית בעניינו של העורר ניתנה ביום 12.5.2014, למעלה מחודש ימים לאחר מכן, ובמסגרתה הוחלט כי יש למנות את תקופת תוקפו של הצו החל מיום מתן אותה ההחלטה. עיון בשני צווי הפיקוח ובתנאים שנקבעו בהם מעלה כי תנאי הפיקוח והמעקב המוטלים כיום על העורר הוטלו עליו וקוימו על ידו בפועל החל מיום 7.4.2014 בו שוחרר מן המאסר. משכך, אני סבורה כי יש צדק בטענת העורר לפיה ראוי להביא בחשבון במניין תקופת תוקפו של צו הפיקוח והמעקב גם את פרק הזמן אשר בו הוטל עליו הצו הזמני.

אשר על כן, הערר מתקבל בחלקו במובן זה שמניין תקופת תחולתו של צו הפיקוח והמעקב שהוטל על העורר יחל ביום 7.4.2014. למעט עניין זה, יעמוד בעינו הצו שהוטל על ידי בית המשפט המחוזי על כל תנאיו.

ניתנה היום, כ"ו בסיון התשע"ד (24.6.2014).